

2 Mediedekningen av Stortingets behandling av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport

Eva Josefsen
Professor, (UiT)

Eli Skogerbø
Professor/Dr. Polit. Inst for medier & kommunikasjon, (UiO)

Gabriella Tjelta Hansen
Vitenskapelig assistent, (UiO)

Sammendrag

Stortinget behandlet Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport 12. november 2024. Det ble vedtatt til sammen 17 punkter som et oppgjør med fornorskningspolitikken. I denne artikkelen ser vi på mediedekningen av Stortingets behandling i november 2024. Det vil si både dagene før og dagene etter behandlingen.

Artikkelen viser omfanget av tradisjonelle mediers dekning, både i radio, på tv og i papir- og nettaviser. Studien bygger på kvantitative mediedata.

Analysen av disse dataene viser at mediedekningen hadde to topper, en mindre topp da kontroll- og konstitusjonskomiteen la fram sin innstilling, og en større topp da Stortinget behandlet innstillingen. Analysen viser videre at lokal- og regionalmedia i nord hadde saken lengre på dagsorden enn medier i sør, samt riksmidia. Tallene viser at medieoppmerksomheten flatet ut og holdt seg på et relativt lavt nivå mot slutten av november.

2.1 Innledning

Stortingets behandling av Sannhets- og forsoningskommisjonens (SFK) rapport har blitt omtalt som statens oppgjør med fornorskningsspolitikken mot samer, kvener og skogfinner. Man kan argumentere for at Stortingets behandling i november 2024 burde blitt fulgt av en offentlig debatt om hvorvidt Stortingets vedtak i saken faktisk avspeilet omfanget av fornorskningsspolitikken, ettersom denne utviklet seg til et "politisk program" som resulterte i en helhetlig politikk som grep inn i de fleste samfunnsområder (SFK, 2023, s.252). Et slikt oppgjør også i offentligheten betinger, slik saksordfører Harberg sa under Stortingets behandling, at «vi alle, majoritetsbefolkningen, det offentlige på alle nivåer, nasjonale minoriteter og samene som urfolk, kan arbeide i fellesskap med forsoning i årene som kommer» (Stortinget (2024-2025), s. 477). Skal dette kunne realiseres, må det finnes en informert offentlighet om fornorskningsspolitikken og oppgjøret med denne, hvor majoritets-, urfolks- og minoritetsbefolkningen kan møtes. Tradisjonelt er det nyhetsmediene – og i økende grad digitale medier – som bærer denne offentligheten. Vi vil i denne artikkelen derfor ta for oss omfanget og varigheten av mediedekningen i forbindelse med Stortingets behandling av kommisjonsrapporten, og stille spørsmålet: *Hvilke medier dekket Stortingets behandling av kommisjonens rapport, og hvor lenge var saken aktuell i mediebildet etter behandlingen?* Vår studie sier ikke noe om innholdet i medieoppslagene, men gir et inntrykk av hvor stor oppmerksomheten denne saken fikk i både norsk og samisk offentlighet, og sier dermed også noe om hvilken betydning saken ble tillagt av redaksjonelle medier og omfanget på offentlig debatt og meningsutveksling. Videre sier studien noe om i hvilken grad den norske offentligheten ble gjort kjent med Stortingets behandling av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, som fant sted 12. november 2024, gjennom nyhetsmedienes dekning av saken.

2.2 Tidligere forskning

Det er en stor faglig litteratur om sannhets- og forsoningskommisjoner. I urfolkssammenheng har særlig kommisjonen i Canada vært forsket på, hvor det også har blitt gjennomført mediestudier. Disse studiene har blant annet sett på hvordan nyhetsmedienes «innramming» (framing) av nyheter om sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid og resultater ble fortalt fra et majoritets- eller urfolksperspektiv (Mudde, 2020; Budd, 2020). Videre har det blitt forsket på hvordan kommisjonsarbeidet ble formidlet og hvordan saker som berørte urett og forsoning ble fortalt (Nagy & Gillespie 2015; James 2017). Det er også gjort studier på hvordan kommisjoner søker å formidle informasjon og budskap fra åpne møter hvor urfolk forteller om sine erfaringer i offentligheten (Brady 2013).

Mediedekningen av den norske sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid og rapport har også vært forsket på. Tidligere studier har vist at nyhetsmedienes oppmerksomhet har vært varierende og hierarkisk (Vranic & Skogerbø, 2022; Skogerbø et al., 2024a; Olsen 2023; Olsen 2024; Skogerbø et al. 2024b). Resultatene har vist at de samiske og kvenske mediene hadde løpende dekning og debatt om kommisjonen i hele perioden fra Sametinget debatterte saken omkring 2016 og fram til etter rapporten ble overlevert til Stortinget i 2023. Dette gjelder også mange nordnorske lokal- og regionaviser, NRKs distriktssendinger, samiske og kvenske sendinger og annen lokalradio. Det har med andre ord verken manglet journalistisk interesse eller vilje til å diskutere kommisjonens arbeid og rapport i de områdene hvor den samiske befolkningen er størst, og de samiske næringene er tydelig til stede. Dette står i motsetning til hvordan riksmediene, de største nyhetsredaksjonene TV2, VG, Dagbladet, Aftenposten og andre nyhetsmedier som har sitt publikum i hele landet, har dekket kommisjonens arbeid og rapport. I kommisjonens første arbeidsår sank den journalistiske interessen for saken (Vranic & Skogerbø, 2022). NRK som allmennkringkaster står i en særstilling blant de riksdekkende mediene ettersom institusjonen er pålagt å lage et mangfoldig tilbud til både majoritets-, urfolks- og minoritetsbefolkningen. De ulike redaksjonene i NRK har hatt ulik dekning, med størst dekning i nord og ulik dekning på forskjellige plattformer (lyd/bilde/tekst). Det var først med publiseringen av kommisjonens rapport i juni 2023 at de øvrige riksdekkende mediene dekket saken i noe omfang, og selv da var dekningen relativt kortvarig og lite omfattende (Skogerbø et al., 2024).

2.3 Stortinget, kommisjonen og en informert offentlighet?

Stortingets behandling av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport munnet ut i et vedtak på til sammen 17 punkter (Innst. 30 S (2024–2025), s. 97-98). Utover Stortingets unnskyldning for tidligere stortings aktive rolle i fornorskningsspolitikken som kom i første punkt, ble det vedtatt 16 punkter. Vedtaket omhandlet språk og kultur, og de fleste punktene handlet om språk med hensyn til blant annet utdanning, språkarenaer, økonomiske rammer for kommuner og virkemiddelapparat. Språk og kultur var, i henhold til Sannhets- og forsoningskommisjonen, den ene av to rettighetssøyler i fornorskningsspolitikken (SFK, 2023, s. 315). Den andre rettighetssøylen, som ikke ble adressert i Stortingets vedtak, var samiske land- og vannrettigheter. Forslaget til Stortingets mindretall, som ikke ble en del av Stortingets vedtak, omfattet derimot også den andre søylen, samenes status som urfolk og samiske land- og vannrettigheter.

Da Stortinget vedtok Sannhets- og forsoningskommisjonens mandat i 2018 (Innst. 408 S (2017-2018)), var offentlighetens informasjonsbehov en

del av vedtaket. En av Stortingets hovedmålsettinger med kommisjonens arbeid var å etablere «en felles forståelse av fortiden og bredere kunnskap om vår felles historie», og å «finne egnede midler til å formidle den kunnskapen som fremskaffes» gjennom bruk av digitale medier/internett, samarbeid med tradisjonelle massemedier og gjennom andre kanaler kommisjonen oppfattet som hensiktsmessige (Innst. 408 S (2017-2018), s.4). I kommisjonens rapport er ikke offentlighetens informasjonsbehov omtalt særskilt, men det framkommer at det var utarbeidet en kommunikasjonsplan for samfunnskontakt og at de hadde «publisert hyppig på egen nettside og på sosiale medier» (SFK, 2023, s.122), det siste med referanse til Facebook og YouTube. I tillegg hevder kommisjonen i sin rapport at de hadde om lag 30 presseoppslag i måneden.

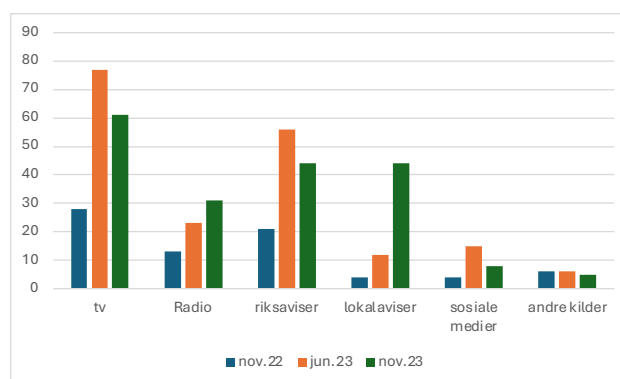
Både Facebook- og YouTube-siden ble tatt ned kort tid etter kommisjonens avslutning av dets arbeid. Kommisjonen oppga ikke antall besøk på Facebook, antall publiserte videoer eller antall avspillinger av videoer på YouTube, verken i rapporten eller i sin siste årsmelding. Ved hjelp av WayBackMachine (<https://archive.org/>) har det likevel vært mulig å finne tall for antall avspillinger for tolv av videoene pr april 2023 på kommisjonens YouTube-kanal.¹ Kommunikasjonsplanen var unndratt offentlighet, og det framkommer ikke i rapporten om kommisjonen hadde en informasjonsstrategi rettet mot nyhetsmediene. Studier av kommisjonens utadrettede virksomhet viser at kommisjonen var tilbaketrukket, og at oppdraget knyttet til formidling av kunnskap som ble framskaffet, ikke ble prioritert (Broderstad & Josefsen 2023; Olsen 2024). Dette står i kontrast til hvordan lignende kommisjoner internasjonalt har operert med stor grad av åpenhet og involvering av mediene for å spre kunnskap om kommisjonens arbeid og funn, som for eksempel i Australia (Skogerbø et.al. 2024). Det er så langt vi kjenner til ikke gjort studier som tar for seg hvordan de to kommisjonene på svensk side har forholdt seg til offentligheten. Det vi vet er at kommisjonen for tornedalingar, kväner och lantalaiset la fram en delrapport underveis i sitt arbeid i tillegg til sluttrapporteringen, og ga ut til sammen 30 månedlige nyhetsbrev (SOU 2023:68). Den samisk-svenske sannhetskommisjonen² som planlegger å ferdigstille sitt arbeid innen oktober 2026, gir ut nyhetsbrev med ujevne mellomrom.

¹ Tall for avspillinger av videoer fra åpne møter: Tana – 166, Meråker – 137, Majavatn 204. For Lakselv-møtet er det ikke nøyaktig tall, men oppgis til 1K avspillinger (tusen). Den videoen med flest avspillinger var på 4:25 minutter fra en samtale mellom Ella Marie Hætta Isaksen og kommisjonslederen, med 1,4K visninger (ettusenfirehundre). Færrest avspillinger av de tolv videoene var kommisjonslederens hilsningstale på 6:18 minutter fra en kveldsgudstjeneste som hadde 101 avspillinger.

² <https://sanningskommissionensamer.se/>

I denne artikkelen ser vi på i hvilken grad offentligheten ble informert om Stortingets behandling av kommisjonsrapporten gjennom medierapportering i november 2024. Det vil si at denne artikkelen har søkelys på i hvilken grad stortingsbehandlingen ble tematisert i ulike tradisjonelle medier. Vi har ikke tall for i hvilken grad og eventuelt gjennom hvilke medier befolkningen ble informert når det gjaldt stortingsbehandlingen i november 2024. I forskningsprosjektet *Expectations, Truth and Reconciliation in a Democratic Welfare State* (TRUCOM)³ (2020-2024), ble det imidlertid gjennomført fem spørreundersøkelser (2021-2023)⁴ blant majoritetsbefolkningen⁵ i Norge, hvorav den siste ble gjennomført høsten 2023, altså etter at kommisjonsrapporten var lagt fram. Tall fra spørreundersøkelsene⁶ slik det framkommer i figur 1 viser at TV og riksaviser var de viktigste nyhetskildene for majoritetsbefolkningen om Sannhets- og forsoningskommisjonen arbeid og rapport, med lokalavisene på tredje plass. Et viktig poeng her er at disse dataene gir oss kunnskap om hvor majoritetsbefolkningen har hørt, sett eller lest om Sannhets- og forsoningskommisjonen, slik det framkommer i figur 1.

Figur 1: Andel som har hørt, sett, eller lest om Sannhets- og forsoningskommisjonen i medier. Det var mulig å velge flere alternativer. (november 2022 N=2325, mai 2023 N=1487, november 2023 N=1162)

³ https://uit.no/project/trucom_no

⁴ Gjennomføring av surveyene ble gjort av Digsscore, Universitetet i Bergen. Ettersom respondentene var satt samme i et panel, ble de samme respondentene spurt i de forskjellige rundene. De var tilfeldig rekruttert.

⁵ Antallet respondenter som rapporterte at de var samer, kvener/norskfinnere eller skogfinnere var så lavt at det ikke gir utslag på funnene. Datamaterialet omtales derfor som et uttrykk for majoritetsbefolkningen, det vil si den del av befolkningen som ikke rapporterte at de er samer, kvener/norskfinnere eller skogfinnere.

⁶ Spørsmål: Har du hørt, sett eller lest om Sannhets- og forsoningskommisjonen i følgende media: TV, radio, riksaviser, lokalaviser, sosiale media, Norge lytter (nov 2023), andre kilder? Svaralternativer: Ja, nei.

Skogerbø et al. (2024a) fant at mediedekningen i perioden da rapporten ble overlevert til Stortinget 1. juni 2023 og den påfølgende opplesningen av rapporten på direktesendt TV, var omfattende. Tallene for juni 2023 i figur 1 kan tyde på at dette ble fanget opp av publikum, særlig var riksaviser og TV viktige kilder for majoritetsbefolkningen. Figur 1 viser videre at i november 2023, da det ikke var noen store hendelser knyttet til kommisjonens arbeid eller rapport, hadde lokalavisene like stor betydning som riksavisene med hensyn til å være informasjonskilde. Dette er bakteppet for analysen av mediedekningen i november 2024.

2.4 Metode og data

Med mediedekning mener vi alle oppslag, innslag og meningsinnlegg i norske, samiske og kvenske nyhetsmedier som omhandlet Stortingets beklagelse og vedtak, og som var publisert på norsk. Ved hjelp av medieovervåkingsverktøyet Infomedia (UiTs lisens) undersøker vi mediedekningen på flere plattformer. Dataene inkluderer artikler samt debatt-/meningsinnlegg fra aviser, både på nett og papir, i tillegg til TV og radio. Materialet er hentet inn gjennom søk i Infomedia etter ordene «sannhetskommisjonen», «forsoningskommisjonen» og «sannhets- og forsoningskommisjonen».

Denne artikkelens datagrunnlag er en systematisk registrering av alle norskspråklige medieoppslag om Stortingets behandling av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport i perioden 01. november – 30. november 2024. NRK Sápmi samiskspråklige sendinger og nettnyheter inngår derfor ikke i datamaterialet, og heller ikke oppslag i den samiskspråklige avisa Ávvir, og eventuelle andre medier som har publisering på et av de samiske språkene (nord-, lule- og sørsamisk). Heller ikke kvenskspråklige nyheter er med i oversikten, eller nynorske tekster hvor kommisjonens navn har vært skrevet med ordet 'sanning' i seg. Ved registreringen ble det skilt mellom nettnyheter som var produsert av NRKs sentrale nyhetsredaksjoner, NRKs distriktskontor, NRK Sápmi eller NRK Kvääni. Det kan tenkes at oppslag er blitt kodet som produsert av NRK sentralt selv om de ble laget av en annen redaksjon. Dette kommer av at NRKs innhold produseres på og for flere plattformer (lyd/bilde/tekst) og formateres for gjenbruk. Det skilles ikke alltid klart i nyhetssakene om innholdet ble produsert for en spesiell plattform (TV, radio, nett) eller av en spesifikk redaksjon, NRK sentralt, et av NRKs distriktskontorer, NRK Sápmi eller NRK Kvääni.

Det totale antallet medieoppslag i perioden 1. november – 30. november 2024, og som både omfattet oppslag om kommisjonen og oppslag hvor kommisjonen bare var nevnt, var på til sammen 564 treff i nyhetsmediene. Dette er unike treff, det vil si at samme oppslag kan være publisert hos flere kilder. Alle disse er altså registrert. Kildene omfattet redaksjonelle papiraviser

og nettaviser, samt nyheter på radio og TV. I de tilfellene hvor samme sak er publisert i ulike medier, er hvert oppslag/innslag registrert, fordi hvert av dem bidro til den totale medieoppmerksomheten om Sannhets- og forsoningskommisjonen eller om Stortingets behandling av kommisjonsrapporten. Ikke-redaksjonelle sosiale medier og nettsider er ikke tatt med, selv om disse både har bidratt til å distribuere innhold fra nyhetsmediene og gir rom for brukergenerert innhold, kommentarer og debatt. Det bør ikke forstås slik at innholdet i sosiale medier ikke har vært betydningsfullt, tvert om bør en tilsvarende studie av formidling av sannhet og forsoning i sosiale medier gjennomføres.

Vårt datamateriale omfattet alle medieoppslag som handlet om kommisjonen, dens arbeid og Stortingets behandling av rapporten, det vil si hvor dette er hovedtemaet (N=353). Den andre kategorien, altså medieoppslag hvor kommisjonens rapport og Stortingets behandling av denne kun er nevnt som et referansepunkt i samfunnsdebatten, er ikke med i artikkelens tallmateriale.

Nedenfor vil vi presentere dataene i form av figurer, tabeller og tall.

2.5 Resultater

Figur 2 viser den totale andelen treff på søkeordene i mediedekningen i november 2024. Dekningen av Stortingets behandling 12. november utgjør toppunktet. Vi ser også en økning i nyhetsmedienes rapportering i perioden 4. – 9. november som sammenfaller med at Kontroll- og konstitusjonskomiteen la fram sin innstilling 5. november. Figuren viser at det var liten oppmerksomhet i nyhetsmediene om kommisjonen i starten av november og tilsvarende utflating i dekningen utover november.

Vi finner flest oppslag i papir- og nettaviser (78 prosent av innslagene). Dette er ikke overraskende ettersom det er langt flere av disse nyhetsmediene enn det er radio- (18 prosent av oppslagene) og TV-kanaler (fire prosent). Kategorien avis/nettavis omfatter både papiraviser og papiravisenes nettaviser, samt nettsidene til radio- og TV-kanalene.

Som vist i figur 2 kommer den første toppen i mediedekningen i tilknytning til publisering av innstillingen fra konstitusjonskomiteen den 5. november og den andre toppen den 12. november – altså den dagen rapporten ble behandlet i Stortinget.

Figur 3 viser mediedekningen i perioden 5. – 13. november fordelt på nyhetsmedier i nord (lokale, regionale, samiske, kvenske), nyhetsmedier i sør (lokale,

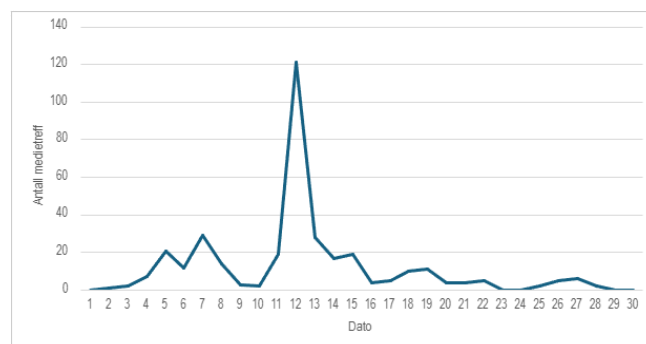
regionale) og riksmidier.⁷ Denne perioden inkluderer både konstitusjonskomiteens publisering av sin innstilling 5. november og fram til og med 10. november, samt perioden 11. – 13. november hvor Stortinget behandlet rapporten.

Vi finner at riksmidieene dekket konstitusjonskomiteens framleggelse av sin innstilling den 5. november, men at mediene i nord i all hovedsak sto for dekningen i perioden fram til Stortingets behandling. Når vi ser på dagen før behandlingen, 12. november, samt dagen før og dagen etter, viser figuren at alle de 19 oppslagene 11. november var fra nordnorske nyhetsmedier. 12. november var det til sammen 111 medieoppslag, hvorav 56 var i riksmidieene (se fotnote 4). Riksmidieenes oppslag utgjorde altså omtrent halvparten av alle oppslagene 12. november. Lokal- og regionalaviser i nord hadde til sammen 55 oppslag, og 10 lokale og regionale medier i sør hadde dekning 12. november. Dagen etter, 13. november falt det totale antallet treff til 28 oppslag, hvorav de fleste var i lokale og regionale media i nord.

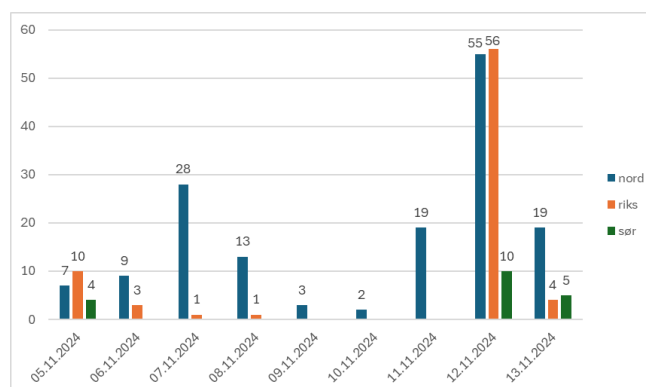
Figur 3 illustrerer hvordan riksmidieenes dekning i hovedsak avgrenser seg til Stortingets behandling den 12. november, mens dekningen i medier i nord strekker seg ut over de påfølgende dagene. Figuren viser også at mediedekningen av framleggelsen av kontroll- og konstitusjonskomiteens innstilling generelt sett går ned fram til dagen før Stortingets behandling.

Tabell 1 viser at den samiske avisa Ságat publiserte flest oppslag blant avisene. Først på 12. plass finner vi TV2 Nyhetskanalen med 10 innslag.

Figur 2: Totalt antall medietreff «om kommisjonen», 1. – 30. november 2024. (N=353)

Figur 3: Mediedekningen i perioden 05. – 13. november fordelt på nyhetsmedier i nord (lokale, regionale, samiske, kvenske) og nyhetsmedier i sør (lokale, regionale) og riksmidier. (N= 249)

⁷ De tre kategoriene omfatter følgende medier:

Riks: NRK, Nettavisen, iNyheter, VG, Dagsavisen, Vårt land, Aftenposten, NTB, Nationen, Dagens Næringsliv, TV2, Filter nyheter, P4 nyheter, ABC nyheter, Klassekampen, Dag og Tid.

Nord: NRK Sápmi, Folkebladet, Ruijan Kaiku, Finnmarken, Finnmark dagblad, iTromsø, Ságat, Nordlys, NRK Finnmark, Hammerfestingen, Kronstadposten, Nordnorsk debatt, Altaposten, Sør-Varanger avis, iFinnmark, NRK Nordland, NRK Troms, NordSalten avis, NRK Troms og Finnmark, Avis Nordland, Radio Nordkapp, NRK Nordnytt, Finnmarksposten, Framtid i Nord, Lokalavisa Trysil Engerdal, Rana blad, iSandnessjøen, Kyst og Fjord

Sør: Adresseavisen, Bergens Tidende, Sunnmørsposten, Radio Haugaland, Arbeidets rett, Fjordingen, Østlendingen, Glåmdalen, Trønderavisa, Fosna folket, Trønderdebatt, Fjell-Ljom

Tabell 1: Mediene med flest oppslag i perioden 01. – 30.november 2024. N=353

Sáгат	29
NRK Sápmi	22
Nordlys	20
Altaposten	19
NRK distrikt	19
Ruijan Kaiku	18
NRK radio	18
Nordnorsk debatt	16
iFinnmark	13
Sør-Varanger avis	12
NRK TV	12
TV2 Nyhetskanalen	10
Finnmark Dagblad	9
Finnmarken	9

Deretter følger Finnmark Dagblad, Finnmarken, iTromsø, Folkebladet og Arbeidets rett. Først på 18. plass finner vi en riksavis, Vårt Land. De fleste mediene som dekker saken, var lokale og regionale, og med unntak av Arbeidets rett som utgis på Røros i det sørsamiske området, var de lokalisert i nord. Imidlertid finner vi også NRK radio, NRK TV og TV2 Nyhetskanalen, som er riksdekkende, blant de 10 øverste.

Om vi deler mediene inn geografisk basert på om utgivelsesstedet er i nord eller sør, finner vi at Sáгат toppet lista i nord, med NRK Sápmi på andreplass, mens NRK Radio lå på topp blant riksmedier/medier i sør (se tabell 2).

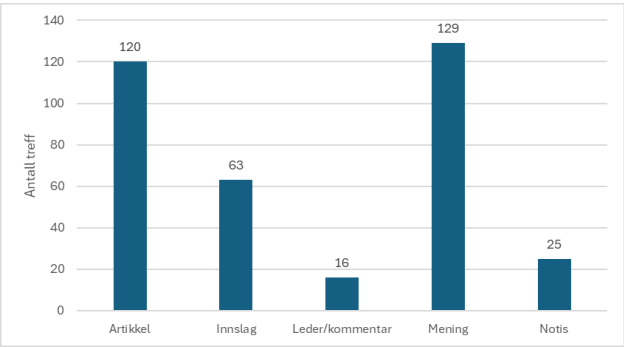
Tabell 2: Topp fem medier i nord, i perioden 01. – 30. november 2024 (N=238) og i riksmedier/medier i sør (N=115).

Topp 5 medier i nord		Topp 5 medier i sør/riks	
Medier	Antall treff	Medier	Antall treff
Sáгат	29	NRK radio	18
NRK Sápmi	22	NRK TV	12
Nordlys	20	TV2 nyhetskanalen	10
Altaposten	19	Arbeidets rett	7
NRK distrikt	19	Vårt land	6
Ruijan Kaiku	18		

Det er ikke overraskende at Sáгат ligger på topp, både i oversikten over alle medier i tabell 1 og i oversikten over medier i nord. Det er et tilsvarende resultat som Skogerbø et al. (2024) fant angående mediedekningen av kommisjonens fremleggelse av sin rapport 1. juni 2023, hvor Sáгат også da toppet listen med antall oppslag.

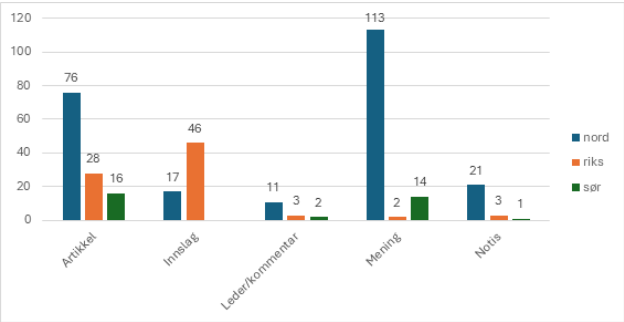
Medieoppslagene handler imidlertid ikke kun om hvilke medier som dekket saken, men også hvilken sjanger oppslagene hører til i. Vi har valgt å skille mellom henholdsvis artikkel (redaksjonelle oppslag/nyhetsartikler i avis/nettavis) og innslag (redaksjonelle innslag i radio og tv). Vi har valgt å ha en egen kategori for leder/kommentarer, hvor kommentarer som er på vegne av mediets redaksjon er registrert. Videre har vi skilt ut notiser, som viser til kort informasjon, ofte publisert i en nyhetsstrøm. Den siste kategorien er meninger, som her omfatter publikums meningsyttringer som kronikker eller leserinnlegg. Figur 4 viser sjangerfordelingen i vårt materiale.

Figur 4: Sjangerfordelte medieoppslag for perioden 01. – 30.november 2024. (N=353)

Nedenfor har vi valgt å splitte figur 4 slik at det framkommer hvordan sjangrene fordelte seg i medier i nord, sør og for riksmedia.

Figur 5: Sjangerfordelte medieoppslag, fordelt på nyhetsmedier i nord (lokale, regionale, samiske, kvenske) og nyhetsmedier i sør, (lokale, regionale) og riksmedier, for perioden 01. – 30. november 2024. (N= 353)

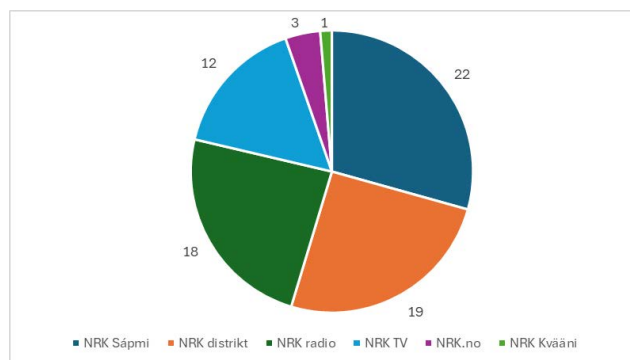

Figuren viser at meningsartikler, det vil si kronikker og leserinnlegg, i all hovedsak er å finne i medier i nord. Det er altså her man kan si at samfunnsdebatten i stor grad inkluderer «vanlige folks» stemmer. Er dette et uttrykk for at samfunnsdebatten i nord om sannhet og forsoning også gis en tematisk større aktualitet enn det man finner i medier i sør og i riksmedia? Det er et spørsmål som bør utforskes nærmere.

2.6 NRKs dekning

NRK har som allmennkringkaster og et av Norges største medieselskaper, et ansvar for å gi et omfattende nyhetstilbud både til minoritets- og majoritetsbefolkningen. Institusjonen har et omfattende nettverk av regionale redaksjoner spredt over hele landet, inkludert egne redaksjoner for samiske og kvenske nyheter. Disse produserer nyheter på flere plattformer og i mange ulike kanaler. Det er derfor særlig interessant å se hvordan Stortingets behandling ble dekket. Av vår statistikk har vi satt sammen en oversikt over NRKs dekning⁸ på ulike plattformer i perioden i figur 6.

Figur 6: NRKs samlede norskspråklige dekning november 2024 for perioden 01. – 30. november 2024. (N=75)

I arbeidet med NRKs dekning har vi valgt å skille mellom treff som er publisert på NRKs hovedplattformer som NRK.no, i de riksdekkende radiokanalene (P1, P2, Alltid Nyheter) og som er sendt på fjernsyn på NRK 1. Disse plattformene blir henholdsvis kalt NRK.no, NRK radio og NRK TV. Innslag som er produsert av distriktskontorene, som radioprogram, TV-sendinger og artikler ble kategorisert som NRK distrikt. NRK Sápmi og NRK Kvääni er egne divisjoner i NRK og det redaksjonelle innholdet derfra behandles derfor som egne kategorier i vårt datamateriale.

Som oversikten viser, er det NRK Sápmi som har flest treff, etterfulgt av NRK distrikt. NRK Sápmi omfatter kun nettnyheter, mens NRK distrikt dekker radio, tv og nettnyheter. Alle distriktskontorene som har registrerte innslag, er lokalisert i Nord-Norge. NRK radio har også en del innslag. Disse kan være korte nyhetsinnslag som gjentar seg gjennom dagen i nyhetssendinger på NRKs ulike radiokanaler og lengre innslag. Samiskspråklige radio- og tv-sendinger er som redegjort for i metodeavsnittet ikke registrert. Det samme gjelder for kvensk. Vi har registrert et oppslag som er produsert av NRK Kvääni. Vår oversikt viser at det ble publisert en nettartikkel og to notiser på NRK.no i perioden. Artikkelen ble publisert både på samisk og på norsk.

⁸ NRK har et krav om at minst 25 % av innholdet skal være på nynorsk. Ettersom kriteriene som innsamling av medieoppslag ikke omfattet det nynorske ordet «sanning» kan det tenkes at nynorske oppslag ikke har kommet med i materialet.

2.7 Diskusjon og analyse

Mediene har et selvstendig ansvar for å belyse urfolks rettigheter, kultur, historie og utfordringer. Funnene fra juni 2023 om mediedekningen av overleveringen av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport til Stortinget (Skogerbø et al., 2024), gjentas langt på vei i analysene av mediedekningen av Stortingets behandling av rapporten i november 2024. Den samiske avisa Ságat, samt lokale og regionale aviser i nord hadde som forventet mest dekning av avis/nettavisene av denne saken. En forskjell er at Vårt Land, som i 2023 var det eneste riksmidiet som nådde opp blant topp ti, ikke var blant dem som dekket Stortingets behandling mest i 2024. Som i hele perioden Sannhets- og forsoningskommisjonen arbeidet (Vranic & Skogerbø 2022; Skogerbø et al., 2024a), var det de samiske og kvenske mediene, og lokal- og regionmediene i nord som dominerte mediedekningen i perioden 01. – 30. november 2024. Unntaket var selve dagen for Stortingets behandling, hvor riksmidienes hadde omtrent halvparten av oppslagene.

Våre data støtter dermed de tidligere undersøkelsene og viser at mediedekningen av Stortingets behandling av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport har to hovedtrekk. Riksmedienes dekning av Sannhets- og forsoningskommisjonens betydning viser at saken behandles som en nyhet med kortvarig interesse, konsentrert rundt konkrete hendelser som framleggelsen av konstitusjonskomiteens innstilling og Stortingets behandling. Det er svært få indikasjoner på at saken behandles som en pågående forsoningsprosess – da ville vi sett flere oppslag før og etter Stortingets behandling. Siden dette er en rent kvantitativ analyse, kan vi ikke si noe om hva mediene publiserer, men gitt at riksmedienes dekning både i denne og tidligere undersøkelser er sterkt avgrenset knyttet til hendelser, må vi også anta at riksmedienes redaksjoner ikke bruker mye ressurser på å dekke den langsiktige forsoningsprosessen.

Sett ut fra kunnskap om det norske medielandskapet (Skogerbø & Karlsen, 2021; Syvertsen et al., 2014), nyhetsproduksjon (Harcup & O'Neill, 2017; Mathisen & Morlandstø, 2019) og journalistikkens verdiskaping, det vil si hvordan journalistikken imøtekommer samfunnsmessige, økonomiske, profesjonsbaserte og publikumsbaserte interesser (Olsen, 2025), er det ikke uventet at de samiske, kvenske og lokalavisene i nord dekket Stortingets behandling av rapporten i større grad enn riksmidienes. Det er langt flere lokalmedier enn riksmidier, og dermed vil det også være flere nyhetsoppslag i disse mediene. Det er også slik at i lokalsamfunn i nord vil en betydelig andel av befolkningen – og dermed medienes publikum – være direkte berørt av forsoningsprosessen og konsekvenser, og nyheter, debatt og meningsutveksling om dette vurderes som relevant og interessant for mediebrukerne.

Det er heller ikke uventet at nyhetsproduksjonen er konsentrert om større hendelser enn langvarige prosesser, tvert imot er dette et kjennetegn ved nyheter. Riksmedienes dekning er typisk for dette: de dekket behandlingen av kommisjonsrapporten da det skjedde, men ikke over tid. Samiske, kvenske, lokale og regionale nyhetsmedier lokalisert i nord hadde, også her antatt ut fra publiseringsmønsteret, tydelig en helt annen tilnærming, ettersom vi finner dekning av Sannhetskommisjonen langt utover de to dagene det var hendelser på Stortinget. I seg selv er dette ikke oppsiktsvekkende gitt at nordnorske nyhetsmedier, inkludert samiske og kvenske, vil produsere og publisere innhold for et publikum som er mer kjent med saken, slik de tidligere studiene viste. Likevel er det tydelig at de nordnorske nyhetsmediene, inkludert samiske og kvenske medier, gir den langsiktige prosessen betydelig mer plass både i de redaksjonelle beslutningene om å dekke saken og å gi mye rom for debatt.

Dette leder oss til det andre hovedtrekket denne analysen viser, nemlig at de samiske og kvenske mediene dekket Stortingets behandling av kommisjonsrapporten omfattende og i all hovedsak mer enn andre nyhetsmedier. Dette kan synes som selvfølge, gitt at de produserer nyheter for de som ble mest berørt av fornorskingen. Likevel er det ikke selvsagt at disse små redaksjonene med få journalister og svært begrenset publikum makter å gi bred dekning målt i antall oppslag. Våre funn understøtter også betydningen av at det fins egne samiske og kvenske redaksjoner både innenfor NRK og som selvstendige uavhengige medier. Uten dem hadde det vært vesentlig mindre offentlighet om kommisjonens arbeid og rapport.

Mediene er sentrale kanaler for formidling av informasjon og kunnskap til befolkningen, og våre undersøkelser, både denne og tidligere, viser at majoritetsbefolkningen i all hovedsak ble gjort kjent med at det fantes en sannhets- og forsoningskommisjon gjennom riksmedienes dekning. Samtidig viser våre data at nyhetsmediene som oppgis som de viktigste kildene for majoritetsbefolkningen i minst grad har rapportert om kommisjonens rapport og Stortingets vedtak. Her må vi ta et viktig forbehold om at NRKs relativt omfattende dekning sannsynligvis er viktig for de som oppga riksmediene som kilder. Likevel ser vi at mønsteret vedlikeholdes: majoritetsbefolkningen får i langt mindre grad nyheter og informasjon om fornorskingspolitikken og dens konsekvenser, og om behovet for reparasjon- og forsoningsprosesser som følge av denne politikken. Dette kommer av at majoritetsbefolkningen, særlig i sør, får informasjon primært fra riksmedia (se Stein, et al., denne publikasjonen, figur 3).

Konklusjon

Studien av mediedekningen i forbindelse med Stortingets behandling av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport 12. november 2024, viser at samiske, kvenske og lokale/nordnorske medier dekker og debatterer sannhet og forsoning, og har en mer omfattende dekning, slik det også ble vist i Skogerbø et al. (2024a). Vi har også vist at riksmediene dekker temaet, men da som en hendelsesnyhet som holder seg på dagsorden over en kort periode. Vi finner en lignende mediedekning over tid som i Skogerbø et al. (2024a), hvor dekningen domineres av samiske, kvenske og lokale/nordnorske medier. Dette viser at lokale og regionale aviser i nord, og særlig samiske og kvenske medier, er sentrale i arbeidet med å formidle saker som angår samer som urfolk og kvener som nasjonal minoritet. Deres arbeid bidrar til å sette disse sakene på dagsorden i Nord-Norge over lengre perioder, mens de raskt forsvinner fra den riksdekkende dagsordenen.

Tilrådingar

- Regjeringen utvikler en medie- og kommunikasjonsstrategi om forsoningspolitikk og forsoningspolitiske tiltak rettet mot kunnskapsbehov i majoritetssamfunnet. I dette arbeidet involveres norske (eventuelt samiske) utdanningsinstitusjoner.
- Regjeringen prioriterer en målrettet satsing på å utdanne og etterutdanne journalister om samiske forhold.
- Det bør utføres en studie av samisk- og kvenskspråklige medieoppslag som omhandler Sannhets- og forsoningskommisjonen og Stortingets behandling av dens rapport, med hensyn til både omfang og innhold.
- Det bør utføres en studie av sosiale mediers betydning for formidling av og debatt om samiske saker, herunder bør det gjøres en studie av sosiale mediers betydning for forståelse for og kjennskap til sannhet og forsoning.
- Ettersom de samiske og kvenske mediene spiller en særlig viktig rolle i formidlingen av saker med samisk eller kvensk relevans, bør disse mediene sikres en videre utvikling.

Referanser

- Brady, M. J. (2013). Media Practices and Painful Pasts: The Public Testimonial in Canada's Truth and Reconciliation Commission. *Media International Australia*, 149(1), s. 128-138. <https://doi.org/10.1177/1329878X1314900114>
- Broderstad, E.G. & Josefsen, E. (2023). The Norwegian TRC: Truth, Reconciliation, and Public Engagement. *Indigenous Journal of Minority and Group Rights International journal on minority and group rights*. Volume 31, Issue 2, s. 205-232. doi:10.1163/15718115-bja10120
- Budd, B. (2020). News Framing of Indigenous Politics in Canada. Representation in the Era of Reconciliation. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-64758-1_3
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2017). What is News? *Journalism Studies*, 18(12), 1470-1488.
- Innst. 408 S (2017-2018). Innstilling fra Stortingets presidentskap om mandat for og sammensetning av kommisjonen som skal granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinnere. Stortinget. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2017-2018/inns-201718-408s/?all=true>. Lesedato 07.07.2025
- Innst. 30 S (2024-2025). Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Sannhet og forsoning – grunnlag for et oppgjør med fornorskingspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinnere og skogfinnere. Stortinget. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2024-2025/inns-202425-030s/>. Lesedato 07.07.2025
- James, M. (2017). Changing the Subject: The TRC, Its National Events, and the Displacement of Substantive Reconciliation in Canadian Media Representations. *Journal of Canadian Studies*, Volume 51, Number 2, s. 362-397. <https://doi.org/10.3138/jcs.2016-0011.r1>
- Mathisen, B. R., & Morlandstø, L. (Eds.). (2019). Blindsoner og mangfold : en studie av journalistikken i lokale og regionale. Orkana akademisk.
- Mudde, L. (2020). Framing the Truth and Reconciliation Commission Process in Canada: A Media Analysis of Settler Colonial Rhetoric and Colonial Denial, 2003-2016. Volume 7, Nr 2. <https://doi.org/10.24908/jcri.v7i2.13525>. p.46-73
- Nagy, R. & Gillespie, E. (2015). Representing Reconciliation: A news frame analysis of print media coverage of Indian residential schools. *Transitional Justice Review*: Vol. 1: Iss. 3, Article 2. DOI: <http://dx.doi.org/10.5206/tjr.2015.1.3.2>
- Olsen, K. (2023). Media og Sannhets- og forsoningskommisjonen: Forsoning mellom hvem? I Josefsen, E., Hernes, H-K., Skaar, E, Mathisen, S.R. Olsen, K og Broderstad, E.G. (2023): Om den norske sannhets- og forsoningskommisjonen: foreløpige funn. Senter for samiske studier, Skriftserie nr 23, 2023 Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet. <https://doi.org/10.7557/sss.2023.23>
- Olsen, K. (2024). The Relation of Civil Society to the Norwegian TRC-Process in light of TRUCOM research. A Reconciliation without the Majority? I Skum, L.M., Klaasen, J., Krukpa, B. & Aldred, R.C (red.) *Cultivating Transformative Reconciliation: Are TRC Processes Enough?* Wipf and Stock Publishers, s. 173-193
- Olsen, R. K. (2025). Verdimatrisen – et konseptuelt rammeverk for journalistisk verdiskaping. *Norsk Medietidsskrift*, 31(4), 1-13. <https://doi.org/10.18261/nmt.31.4.4>
- Sannhets- og forsoningskommisjonen. (2023). Sannhet og forsoning: Grunnlag for et oppgjør med fornorskingspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinnere og skogfinnere. (Dokument 19 (2022-2023)). Lesedato 07.07. 2025 <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/dokumentserien/2022-2023/dok19-202223.pdf>
- Skogerbø, E., Habbestad, A.D., Fjærli, M.R. & Josefsen, E. (2024a). Sannhets- og forsoningskommisjonen i mediene. *Mediehistorisk Tidsskrift*, 21(42): 12-39.
- Skogerbø, E., McCallum, K., & Dreher, T. (2024b). Overshadowed voices in media reporting on truth-telling commissions. *Media, Culture & Society*, 47(1), 96-112. <https://doi.org/10.1177/01634437241276125> (Original work published 2025)
- Skogerbø, E., & Karlsen, R. (2021). Media and politics in Norway. In E. Skogerbø, Ø. Ihlen, N. N. Kristensen, & L. Nord (Eds.), *Power, Communication, and Politics in the Nordic Countries* (pp. 91-111). Nordicom.
- SOU 2023:68. Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaïse. Slutbetänkande av Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaïset. Statens offentliga utredningar, Stockholm 2023. Lesedato 12.08.2025 https://www.regeringen.se/contentassets/7cd3e7026dd141afac577586da7f8baa/sannings--och-forsoningskommissionen-for-tornedalingar-kvaner-och-lantalaisets-slutbetankande--sou-2023_68.pdf
- Stortinget. (2024). Stortinget—Møte tirsdag den 12. November 2024. Stortinget. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2024-2025/refs-202425-11-12/?all=true>
- Syvetsen, T., Enli, G., Mjøs, O. J., & Moe, H. (2014). *The Media Welfare State: Nordic Media in the Digital Era*. The University of Michigan Press.
- Vranic, A., & Skogerbø, E. (2022). Silence, Voice, and Public Listening: Media Coverage of the Truth and Reconciliation Commission. *Journal of Global Indigeneity*, 6(1), 1-17. <https://doi.org/10.54760/001c.55645>